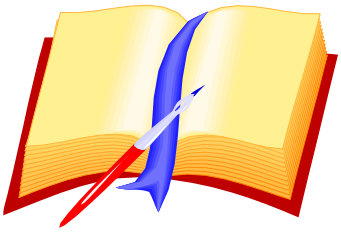

Правовий порадник для учнів

З правовими питаннями ми зустрічаємось часто. Помилковою є думка, ніби сфера застосування права обмежується покаранням осіб, які вчинили різні правопорушення. Багато хто з учнів дивується, дізнавшись, що наші повсякденні вчинки мають правову оцінку. Право, закони супроводжують людину все її життя. Щоб уміло і правильно користуватись своїми правами і добре виконувати свої обов'язки, не порушуючи прав і законних інтересів інших, треба знати закони. Звичайно, у дитячому віці неможливо знати детально всі закони. Але основне, що стосується вас, ви повинні знати. А звідки ж ви, учні, можете почерпнути правові знання? З уроків правознавства, виховних годин, позакласних заходів на правову тематику, з книг, газет, журналів, радіо та телепередач.

Поради для захисту
дитячих прав
у сім'ї

1. Не залишайся на одинці зі своїми проблемами, пам'ятай, що поряд з тобою є дорослі люди: учитель, твій родич, шкільний психолог, друг. Спробуй поговорити, і ви разом вирішите, що робити.
2. Запиши "**телефон довіри**", за яким ти зможеш розказати про свою проблему, не називаючи свого імені, та отримати пораду, як тобі вчинити.
3. Якщо ти потрапив у складну ситуацію і хочеш отримати допомогу з боку сторонніх людей з державних організацій, ти повинен бути готовим до того, що необхідно відверто розповісти про свої проблеми. Краще за все написати заяву з коротким описом ситуації. Ця заява буде серйозною підставою для того, щоб у цій ситуації розібралися й дали вичерпну відповідь.

4. Обов'язково дізнайся адресу та телефон Служби у справах неповнолітніх свого населеного пункту через довідкову службу або вчителя.

5. Пам'ятай, що в районі, області обов'язково існують соціальні служби для молоді при місцевій державній адміністрації, які забезпечують юридичний захист, психолого-педагогічну підтримку молоді.

Портрет "жертви"

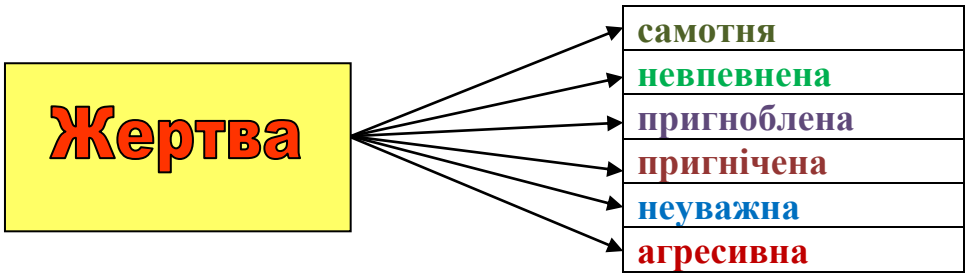

Поради тим, хто не хоче стати жертвою потеціального злочину

1.Не ходити по одинці!

Якщо ви пізно повертаєтеся додому, то попросіть знайомих, друзів провести вас. Плануйте, аби ваш шлях проходив людними та освітленими місцями. Зніміть цінні речі та заховайте їх до сумочки. Не заходьте до під'їзду чи ліфту разом з незнайомими людьми. Не сідайте у незнайому машину. Краще за все не виходити надто пізно на вулицю. Завжди повідомляйте батьків, де ви перебуваєте.

2. Ставтеся уважно до нових знайомств!

Намагайтеся не відвідувати квартири або гуртожитки своїх знайомих поодинці, особливо увечері. Не запрошуйте нових знайомих до себе, якщо ви в них невпевнені. Пам'ятайте: залишатися наодинці з незнайомцями, якими б не були привабливими запрошення - у кіно, кафе, проїхати на машині, навіть заради допомоги людям, - не можна!

3.Не вживайте алкоголь або наркотики!

Ті, хто вживає алкоголь чи наркотики, часто потрапляють у сумнівні компанії та стають жертвами своїх же сумнівних знайомих. Крім того, залежність від алкоголю та наркотиків призводить до залежності від злочинців, а від так і до скоєння злочину.

4. Кроки за спиною.

Якщо ви почули кроки за спиною або побачили підозрілу людину, яка прямує вам назустріч, - змініть темп, перейдіть кілька разів на іншу сторону вулиці. Якщо хтось вас переслідує, не панікуйте. Дійте спокійно. Перейдіть на біг. Рухайтеся у бік освітленої частини вулиці і людних місць. Починайте кричати дуже голосно: "Пожежа! Горимо!"- на такі крики швидше визирнуть жителі будинків. Можна врешті-решт, розбити стекло в будинку – це краще, ніж стати жертвою нападу

5. А якщо ніхто не допоміг?

Якщо злочинець наздогнав вас і нікому допомогти, то в такій ситуації не існує єдиного рецепту. Тримайтеся спокійно. Довіртеся інстинктам. Найголовніше – це збереження вашого життя. Можна спробувати схитрувати. Наприклад, поводитися як божевільний. Якщо злочинець – гартівник, то можна сказати, що ви хворі на венеричне захворювання і завтра вас покладуть до лікарні для лікування. Якщо озброєний грабіжник вимагає гаманець, погрожуючи вбити, спокійно віддайте гаманець. В усіх випадках поводьтеся спокійно. Уважно розгляньте злочинця і, як тільки стане можливим, повідомте про подію до відділку міліції.

Злочинці обирають собі у жертву людей, невпевнених у собі, у пригніченому стані.

Тому прагніть завжди бути:

- **Жвавими;**
- **Спокійними у будь-яких ситуаціях;**
- **Будьте тактовними.**

Якщо ви стали свідком правопорушення, обов'язково:

Повідомте про це у відділок міліції – особисто або по телефону 102 (пам'ятайте, якщо ви дізналися про злочин і не повідомили правоохоронні органи, то це – правопорушення);

- Допоможіть тим, хто постраждав (викличте "швидку допомогу", у разі потреби надайте першу невідкладну допомогу; штучне дихання, зупинка кровотечі та ін.);
- Будьте уважними (намагайтеся запам'ятати обставини правопорушення, прикмети порушника, але не слід самому втручатися у ситуацію, це може привести до ще більших ускладнень і бути небезпечним для вас)

У разі потреби звертайтеся:

- ***Телефон виклику міліції 102;***
- ***Телефон виклику "швидкої допомоги" 103;***
- ***Телефон чергової частини райвідділу міліції.***

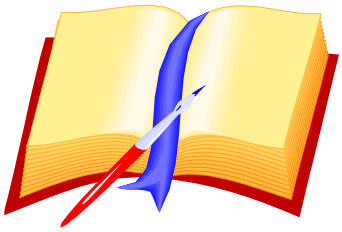

Поради тим, хто потрапив у конфліктну ситуацію

- Заспокойся, спочатку міркуй, а потім дій.
- Проаналізуй ситуацію, з'ясуй, у чому полягають твоя вина і помилка.
- Підійди, запитай і спробуй спокійно розібратися в ситуації.
- Порівняй аргументи.
- Якщо конфлікт не вдалося розв'язати, звернися по допомогу до батьків, класного керівника, адміністрації школи, шкільного психолога.
- Вичерпавши всі можливості і не розв'язавши конфлікту, звертайтеся разом з батьками до міського або районного відділу освіти.

***Пам'ятайте*:** безвихідних ситуацій не буває. У будь-якому випадку необхідно шукати вихід.

Неповнолітній може бути затриманий та доставлений до районного відділку міліції, якщо є передбачені законом підстави підозрювати його в скоєнні злочину. За фактом затримання та порушення кримінальної справи складається протокол і приймається постанова.

Неповнолітні віком до 16 років, які залишилися без опікування, затримуються до передання законним представникам, а неповнолітні, які вчинили суспільно небезпечне діяння і не досягли віку настання кримінальної відповідальності, – до передання їх законним представникам або направлення у приймальники-розподільники, але не більше, ніж 8 годин.

Як себе поводити, якщо тебе затримали працівники міліції:

1. Не тікай і не чини опір працівникам міліції.

2. У якій би ролі ти не потрапив до міліції (свідка, потерпілого, правопорушника), твої права повинні відстоювати твої законні представники, насамперед батьки чи особи, що їх замінюють.

3. Будь чемним із працівниками міліції, не намагайся їх залякувати своїми "впливовими" знайомствами.

4. Знай свої права. Вимагай від працівників міліції пояснення причин твого затримання та обов'язкового роз'яснення своїх прав.

5. Не бреши, якщо не хочеш говорити правду. Краще мовчи – ти маєш на це право.

6. Обов'язково повідомляй працівникам міліції своє прізвище, ім'я, по батькові, дату народження та домашню адресу. Якщо ти приховуєш ці відомості і твої батьки через це не будуть знайдені, тебе можуть помістити до дитячого приймальника-розподільника на 30 діб, а це на користь тобі не піде.

Якщо сталося так, що тебе затримали працівники міліції, запам'ятай:

1. Працівники міліції мають право затримати підозрілого неповнолітнього тільки на 3 години для з'ясування його особи.

2. При складанні протоколу про затримання краще бути ввічливим, давати правдиву інформацію про себе. Це дозволить швидше знайти батьків, які є твоїми законними представниками.

3. Дуже важливо, щоб протокол затримання був оформлений правильно. Перед тим, як підписати протокол, уважно прочитай його, запам'ятай зміст, дату та час свого затримання.

4. Про свої потреби та права бажано вести розмову із співробітником кримінальної міліції у справах неповнолітніх.

5. У разі необхідності, тобі зобов'язані надати медичну допомогу, ти маєш право зателефонувати батькам.

6. Тебе не мають права тримати в камері попереднього слідства разом із дорослими.

7. Міліція не має права допитувати тебе без присутності твоїх батьків, адвоката, педагога, які є твоїми законними представниками. Затримувати тебе мають право не більше ніж на 8 годин.

8. У разі скоєння правопорушення, через 72 години тобі має бути представлено звинувачення. Але не забувай, що за постановою прокурора тебе можуть помістити і до слідчого ізолятору.

9. У слідчому ізоляторі неповнолітні мають перебувати окремо від дорослих.

Затриманий неповнолітній має право:

1. Зателефонувати додому і сповістити батьків про своє місцезнаходження, звернутись до них з прохання привезти речі, документи, продукти харчування.
2. Якщо він проживає в іншому місті, працівники райвідділу, де знаходиться неповнолітній, зобов'язані зв'язатися з райвідділом за місцем проживання неповнолітнього, щоб попередити батьків про затримання дитини.
3. Разом з батьками або особами, що їх замінюють, ознайомитись з матеріалами справи або протоколу про затримання до направлення їх до прокуратури або до суду.
4. Користуватись послугами захисника.

Допит неповнолітнього

1. Проводиться в присутності адвоката.

2. Якщо неповнолітній не досяг 16 років або його визнано розумово відсталим – у присутності адвоката, а також (за рішенням слідчого та адвоката) батьків або осіб, що їх замінюють, або педагога, або лікаря, які мають право висловлювати слідству зауваження, ставити запитання, які повинні бути занесені до протоколу.
3. Якщо свідок не досяг 14 років – в присутності педагога, а також лікарів, батьків та інших законних представників. В окремих випадках це положення стосується також осіб, які не досягли 16 років.
4. Якщо тобі довелося побувати в міліції у будь-якій ролі (свідка, потерпілого, правопорушника), головне для тебе – зробити правильні висновки. Такі випадки не додадуть тобі ні авторитету, ні слави.
5. Більш детальну інформацію про свої права ти можеш отримати в службі у справах неповнолітніх та центрі соціальних служб для молоді за місцем проживання.

Словничок юридичних термінів

Адвокат – професійний юрист, покликаний своєю діяльністю, відповідно до Конституції та законів України, сприяти захисту прав і свобод, представляти інтереси громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства, юридичних осіб, надавати їм юридичну допомогу.

Батьківські права та обов'язки - особисті й майнові права та обов'язки, що їх закон надає батькам (батькові й матері) для забезпечення належного виховання і матеріального утримання дітей, а також захисту їхніх прав та інтересів.

Вина – психічне ставлення особи до здійснюваних нею протиправних діянь та їх наслідків; витупає у формі умислу та необережності.

Громадянин - особа, яка перебуває у сталих юридичних зв'язках із конкретною державою, що знаходить вираження саме в наявності відповідного громадянства.

Громадянство - необмежений у просторі й часі правовий зв'язок особи з конкретною державою, який зумовлює поширення на особу всіх конституційних прав та обов'язків.

Деліктоздатність - закріплена в законі здатність суб'єкта нести юридичну відповідальність за вчинене правопорушення.

Дисциплінарна відповідальність – правова форма впливу на порушника трудової дисципліни.

Діти - за сімейним правом особи, що не досягли повноліття, а також особи, які, незалежно від віку, є синами й дочками своїх батьків.

Експлуатація праці людини – привласнення матеріальних результатів праці людини власником засобів виробництва.

Закон - акт законодавчого органу влади (парламенту), який має вищу юридичну силу щодо інших нормативно-правових актів.

Злочин - суспільне небезпечне, протиправне, винне й карне діяння, яке завдає чи може завдати суттєвої шкоди певним суспільним відносинам, що охороняються кримінальним законом.

Конституція - основний закон держави, в якому регламентуються найважливіші відносини у сферах державного устрою, організації та функціонування органів держави, правового статусу особи.

Кримінальна відповідальність – вид юридичної відповідальності, основним змістом якої є покладення на винного примусового обов'язку зазнати у встановленому законом порядку державного осуду особи, а також, у разі призначення, понести передбачене кримінальним законом покарання.

Міліція – державний озброєний орган виконавчої влади, який захищає життя, здоров'я, права і свободи громадян, власність, середовище, інтереси суспільства і держави від протиправних посягань.

Обов'язок (юридичний) - передбачені правом міра й вид необхідної поведінки суб'єкта.

Покарання – захід примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчинені злочину, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого.

Право - система загальнообов'язкових правил поведінки, що встановлені чи санкціоновані державою і забезпечуються її примусом.

Правова поведінка - передбачена нормами права соціальне значуща поведінка індивідуальних чи колективних суб'єктів, що контролюється їхніми свідомістю і волею.

Правомірна поведінка - суспільне необхідна, бажана й допустима, під кутом зору інтересів громадянського суспільства, поведінка індивідуальних і колективних суб'єктів, що полягає у здійсненні норм права, гарантується та охороняється державою.

Правоохоронні органи - органи, що їх держава наділяє компетенцією охорони суспільних відносин, урегульованих правом.

Правопорушення - суспільне небезпечне, шкідливе, протиправне, винне діяння деліктоздатної особи, що за нього може бути накладене покарання чи стягнення.

Правопорядок - відповідність суспільних відносин приписам норм права.

Проступок - діяння, що порушує приписи норм права, але не сягає рівня суспільної небезпеки, притаманного злочинам.

Сім'я - первинна клітинка громадянського суспільства, в якій реалізується дітородна, виховна та інші функції суспільного життя; союз людей, оснований на добровільному й рівноправному шлюбі.

Соціальні норми - правила, які регулюють поведінку людей у суспільстві.

Суспільний порядок - порядок у суспільстві, який відповідає вимогам усього комплексу соціальних норм.

Усиновлення – юридичний акт, через який вирішується питання встановлення правових, майнових і немайнових відносин, що існують між батьками і дітьми.

Юридична відповідальність – встановлений законодавством і забезпечений державою юридичний обов'язок правопорушника зазнати позбавлення певних благ, належних йому цінностей

Юрисконсульт – спеціаліст, який здійснює правову роботу в державній або недержавній установі, організації, на підприємстві і т.п.

Перші документи

Ще в середині XVIII століття письменник та вчений Єпіфаній Славінський написав наставляння, яке назвав "Гражданство обычаев детских". Це бачення гуманіста того, як дитина повинна жити в суспільстві, як суспільство повинно ставитись до неї, всіляко цінувати, берегти унікальну пору життя – дитинство.

Цівілізована частина суспільства – письменники, філософи, державні діячі висловлювали своє ставлення до дитини. Зокрема, цьому присвячена книга Жан-Жака Руссо "Еміль, або про виховання" (1762 р.) роботи педагогів Костянтина Вентцеля і Петра Каптєрєва. К.Венцель підготував у 1917 році "Декларацію прав дитини" для обговорення на засновницьких зборах. П.Каптєрєв в своїх роботах висловлював думку про те, що "діти – не тварини, навантажені тягарем зобов’язань, а особистості, у яких, як у дорослих, є свої права та обов’язки".

Визнання дитини носієм прав

XX століття, як відомо, час конфліктів, жорстоких війн та голоду. В цих умовах частиною населення багатьох країн, що постраждала найбільше, були діти. В 1924 році Ліга націй приймає "Женевську декларацію прав дитини". Через 35 років в 1959 році ООН приймає "Декларацію прав дитини", яка має 10 основних положень про права дитини. Вона актуальна і в наш час. Але Декларація – документ, який лише заявляє, проголошує деякі правові норми, виконання яких обов’язкове для держав.

В 1989 році ООН одноголосно приймає Конвенцію про права дитини – міжнародний документ юридичного характеру, підписавши який держава зобов'язується виконувати її положення. З того часу 20 листопада відзначається Всесвітній день дитини (не плутати з Міжнародним днем захисту дітей, який відзначається 1 червня). Цей документ розглядає дітей, як особливу демографічну групу, яка потребує спеціального захисту. Конвенція розвиває цю ідею: дитина потребує державного та суспільного захисту, створення сприятливих умов для виживання, гармонійного розвитку. Конвенція визнає дитину суб'єктом права, носієм прав – громадянських, соціальних, культурних, особистих.

Орієнтир для держав

Норми, зафіксовані в Конвенції, – це орієнтир для держав, які розробляють свої програми роботи з дитиною в будь-якій галузі. Але всі вони повинні спиратися на основні принципи Конвенції:

- ✓ відсутність дискримінації в ставленні до дитини;
- ✓ найкраще забезпечення потреб та інтересів дитини;
- ✓ забезпечення прав на життя та розвиток
- ✓ повага до поглядів дитини.

Історія Конвенції про права дитини

Людство зрозуміло, що повинна існувати єдина система охорони людини, щоб не допустити більше такого сорому і приниження. Тому 26 червня 1945 року було підписано представниками 50 країн світу Статут Організації Об'єднаних Націй. Ця важлива дата дала новий ковток свіжого повітря людству.

І це був тільки початок. Наступний пункт – Загальна декларація прав людини. Це рішення Генеральної Асамблеї, прийняте у 1948 році, яке є найбільш авторитетним джерелом міжнародних норм щодо прав людини. Загальна декларація разом з Міжнародними пактами про права людини іноді позначається як Міжнародний Білль про права людини.

Загальна декларація прав людини – це новий погляд на життя. Людина починає своє існування з народження, з дитинства. Більше 10 років текст

Конвенції про права дитини готувався та змінювався. Але все ж таки 20 листопада1989 року Конвенція була прийнята.

191 країна світу підписалась під Конвенцією й з великою повагою погодились з її чинністю. Наша ненька Україна також увійшла в число країн, які прийняли Конвенцію. В той самий рік, коли Україна стала незалежною, Конвенція про права дитини стала частиною національного законодавства. Ця дата припадає на 27 вересня 1991 року.

Права учнів:

- на освіту, яка надається високопрофесійними вчителями;
- відповідний рівень матеріально-технічної забезпеченості навчального процесу;
- розвиток у школі своїх талантів і здібностей;
- вибір профілю навчання;
- участь у конкурсах, олімпіадах, конференціях;
- отримання професійної допомоги працівників школи у разі потреби;
- внесення пропозицій щодо питань організації та умов навчального процесу, відпочинку та побуту учнів;
- впливати на рішення вчителів, адміністрації школи, які безпосередньо стосуються учнів;
- збереження індивідуальності, повагу особистості, власний стиль поведінки та одягу;
- захист від усіх форм фізичного і психічного насильства, образ та зловживань;
- вільний час для розваг та власної творчості;
- вільно висловлювати свої думки, відстоювати особисті переконання, шукати, отримувати й передавати інформацію різними способами;

- обирати та бути обраним до органів шкільного самоврядування;
- безпечні умови під час навчання і праці.

Щасливе дитинство

Дитина має право вільно висловлювати свою думку (ст. 12-13)

Кожна дитина може вільно висловлювати власну думку та погляди, причому цим поглядам повинна приділятися увага при вирішенні будь-яких питань, що стосуються даної дитини.

Усі діти мають право на власне особисте життя, недоторканість житла (ст. 16)

Діти мають право на захист від втручання життя до їхнього особистого та сімейного життя. Не можна втручатися в листування дітей,порушувати їхню честь та гідність

Діти не повинні стати жертвами насильства (ст. 19,37)

Держава захищає дітей від брутального поводження з боку батьків або інших осіб, жодна дитина не може бути піддана катуванню, знущанню, незаконному арешту або позбавленню волі.

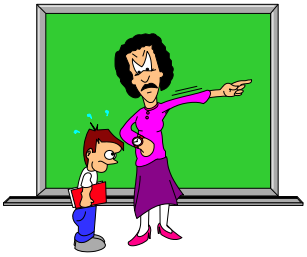

Діти мають право на інформацію (ст. 17)

Держава забезпечує доступ дітей до всебічної інформації. Заохочує до розповсюдження засобами масової інформації матеріалі,що стосується соціальних, культурних питань розвитку дитини. Держава запобігає розповсюд-женню та впливу шкідливої для дитини інформації

Особлива турбота про дітей-інвалідів (ст. 23, 25)

Дитина-інвалід має право на особисте піклування та умови життя, які забезпечують її гідність та участь у суспільстві

Усі діти мають право на медичну допомогу (ст.27)

Діти мають право на медичну допомогу за найвищими стандартами, які реально може забезпечити держава. Жодна дитина не може бути позбавлена доступу до охорони здоров'я

Усі діти мають право на повноцінне харчування (ст. 27)

Кожна дитина має право на рівень життя, необхідний для фізичного, розумового, духовного, соціального розвитку, батьки яких несуть відповідальність за забезпечення необхідного рівня життя дитини. Держава ж створює відповідні умови для реалізації цієї відповідальності інформації

Усі діти мають право на освіту (ст. 28)

Дитина має право на освіту, і обов'язок держави – забезпечити доступну для кожної дитини безкоштовну обов'язкову початкову освіту та заохотити її до отримання середньої освіти

Усі діти мають право на розвиток талантів (ст. 29)

Кожна дитина має певні обдарування. Завдання держави полягає в тому, щоб не лише вчасно помітити талановитих дітей, а й сприяти розвитку талантів та обдарувань

Діти мають право на національну самобутність (ст. 30)

У кожного народу є своя мова, свої традиції, релігія, обряди. Діти мають право на свою національну культуру, рідну мову, та віросповідання.

Діти мають право на відпочинок (ст. 31)

Діти мають право на відпочинок, дозвілля та участь у культурному та творчому житті суспільства.

Діти не повинні залучатися до примусової праці (ст. 32, 36)

Дитина має право на захист у тих випадках, коли їй доручається робота, яка може нести загрозу її здоров'ю. держава встановлює мінімальний вік для прийому на роботу і визначає вимогт до умов праці

Захист дітей від наркоманії (ст. 33)

Діти мають право на захист від незаконного вживання наркотиків, а також від залучення та виробництва наркотичних речовин та торгівлі ними

Жодна дитина не може бути скривджена (ст. 37, 39)

Жодна дитина не може бути піддана тортурам, жорстокому поводженню, покаранню та незаконному арешту. У випадках, коли дитина все ж постраждала, держава забезпечує необхідну соціальну реабілітацію та лікування.

Захист прав неповнолітніх правопорушників (ст.37, 40)

Дитина, яка порушила закон, має право на таке поводження, що сприяє розвиткові в неї почуття власної гідності та зміцнює повагу до прав та свобод людини.

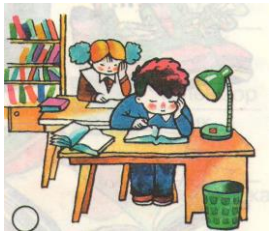

Дітей не можна залучати до бойових дій. (ст. 38)

Держава повинна вживати всіх можливих заходів, щоб діти не брали участь у військових діях. Жодна дитина, яка не досягла15 років, не повинна брати безпосередньо участі у воєнних діях та призиватися на службу до збройних сил. Держава повинна піклуватися про дітей. які постраждали від збройних конфліктів.

Усі діти мають знати свої права. (ст. 42)

Держава зобов'язана якнайкраще знайомити як дорослих, так і дітей із правами, відображенням Конвеції ООН про права дитини.

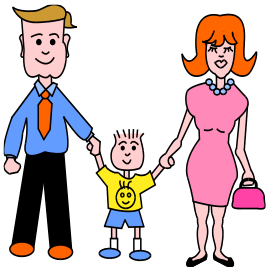

Особлива турбота про дітей-сиріт (ст. 20, 21)

Держава повинна забезпечувати захист дитини, яка позбавлена сім'ї надаючи відповідну альтернативу сімейному піклуванню

Усі діти мають право на міжнародну допомогу (ст. 38)
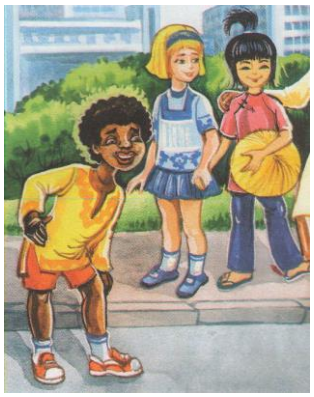
Діти, які з вини дорослих, політиків чи через стихійне лихо, (землетрус, повінь, ураження,) стали біженцями, мають право на отримання міжнародної гуманітарної допомоги, яку надають міжнародні урядові організації, а також прості люди, яким небайдужа доля людей, постраждалих від стихійного лиха.